

Порядок зупинення досудового розслідування: порівняльний аспект**Богач Микола Миколайович¹**

Опубліковано	Секція	УДК
30.09.2025	Право	343.13(045)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.22545529>

Анотація. Стаття розглядає порядок зупинення досудового розслідування в Україні у порівняльному аспекті як самостійний кримінальний процесуальний інститут, що полягає у тимчасовій зміні процесуального режиму провадження. Актуальність теми зумовлена значенням зупинення розслідування для забезпечення балансу між ефективністю кримінального переслідування, правами підозрюваного, інтересами потерпілого та вимогами справедливого судового розгляду. Окремо акцентовано на ризиках формального або безпідставного зупинення, що може призвести до затягування провадження, порушення права на розумний строк, обмеження можливостей сторони захисту та «заморожування» кримінального провадження. Метою статті є комплексне дослідження порядку зупинення досудового розслідування в Україні у порівняльному аспекті, визначення його правової природи, підстав, умов, процесуальної форми, гарантій судового та прокурорського контролю, а також зіставлення української моделі з підходами Польщі, Німеччини, Англії та Уельсу, США задля формулювання напрямів удосконалення національного кримінального процесуального законодавства. Методологічну основу дослідження становлять діалектичний, системний, формально-юридичний і порівняльно-правовий методи, метод аналізу судової практики, а також методи узагальнення, класифікації, правового моделювання та доктринального аналізу. Розкрито правову природу зупинення досудового розслідування, його відмежування від закриття провадження, продовження строків, відкладення окремої процесуальної дії та фактичної бездіяльності органу розслідування. Проаналізовано підстави зупинення, порядок ухвалення рішення, роль прокурора, судовий контроль, внесення відомостей до ЄРДР, заборону проведення слідчих дій після зупинення та порядок відновлення розслідування. Обґрунтовано, що українська модель відповідає континентальній традиції формалізованого кримінального процесу, однак потребує вдосконалення з урахуванням європейських стандартів, практики ЄСПЛ і досвіду іноземних держав.

¹ здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
01033, Україна, м. Київ, вул. Володимирська, 60,
Mykola.Bohach@meta.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5040-4633>

Ключові слова: досудове розслідування, зупинення досудового розслідування, кримінальний процес, кримінальне процесуальне право, нормативно-правовий акт, правопорушення, злочин.

Procedure for Suspending Pre-Trial Investigation: Comparative Aspects

Abstract. The article examines the procedure for suspending pre-trial investigation in Ukraine from a comparative perspective as an independent criminal procedural institution that consists in a temporary change in the procedural regime of proceedings. The relevance of the topic is determined by the significance of suspending an investigation for ensuring a balance between the effectiveness of criminal prosecution, the rights of the suspect, the interests of the victim, and the requirements of a fair trial. Particular attention is paid to the risks of formal or unfounded suspension which may lead to delays in proceedings, violation of the right to a reasonable time, restriction of the defense's opportunities, and the 'freezing' of criminal proceedings. The purpose of the article is to conduct a comprehensive study of the procedure for suspending pre-trial investigation in Ukraine from a comparative perspective, to determine its legal nature, grounds, conditions, procedural form, guarantees of judicial and prosecutorial control, as well as to compare the Ukrainian model with the approaches of Poland, Germany, England and Wales, and the United States in order to formulate directions for improving national criminal procedural legislation. The methodological basis of the study consists of dialectical, systemic, formal-legal, and comparative-legal methods, the method of case-law analysis, as well as the methods of generalization, classification, legal modelling, and doctrinal analysis. The article reveals the legal nature of the suspension of pre-trial investigation, its distinction from the closure of proceedings, extension of time limits, postponement of a specific procedural action, and actual inaction of the investigative body. The grounds for suspension, the procedure for adopting the relevant decision, the role of the prosecutor, judicial control, the entry of information into the Unified Register of Pre-Trial Investigations, the prohibition on conducting investigative actions after suspension, and the procedure for resuming the investigation are analyzed. It is substantiated that the Ukrainian model corresponds to the continental tradition of a formalized criminal process; however, it requires further improvement, taking into account European standards, the case law of the European Court of Human Rights, and the experience of foreign states.

Keywords: pre-trial investigation, suspension of pre-trial investigation, criminal procedure, criminal procedural law, normative-legal act, offense, crime.

Постановка проблеми. Інститут зупинення досудового розслідування є одним із найскладніших і, водночас, практично значущих елементів кримінального процесуального права. Його існування зумовлене тим, що досудове розслідування як процесуальна діяльність не завжди може здійснюватися безперервно. На певному етапі кримінального провадження можуть виникати обставини, які об'єктивно унеможливляють подальше проведення слідчих, розшукових чи інших процесуальних дій у звичайному порядку. До таких обставин належать тяжка хвороба підозрюваного, його переховування від органів досудового розслідування і суду, необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва, наявність об'єктивних обставин, що унеможливляють подальше проведення розслідування в умовах воєнного стану, а також спеціальні ситуації, пов'язані з передачею підозрюваного для обміну як військовополоненого [4].

З одного боку, зупинення досудового розслідування виконує раціональну процесуальну функцію, оскільки дозволяє уникнути формального спливу строків у ситуаціях, коли сторона обвинувачення об'єктивно не може завершити розслідування або перейти до наступної стадії кримінального провадження. З іншого боку, цей

інститут містить ризики зловживання: неправомірне або формальне зупинення може призвести до затягування провадження, порушення права на розумний строк, обмеження можливостей сторони захисту, зниження ефективності доказування та фактичного «заморожування» кримінального провадження.

Особливої актуальності ця проблематика набуває для України в умовах воєнного стану, значної кількості кримінальних проваджень щодо воєнних злочинів, необхідності міжнародного розшуку підозрюваних, виконання запитів про міжнародну правову допомогу, а також проваджень щодо осіб, які перебувають на тимчасово окупованих територіях або за межами України. У таких умовах інститут зупинення досудового розслідування має забезпечувати баланс між ефективністю кримінального переслідування, правами підозрюваного, інтересами потерпілого та вимогами справедливого судового розгляду.

Порівняльний аспект дослідження має особливе значення, оскільки не всі правові системи використовують прямий аналог українського інституту зупинення досудового розслідування. У Польщі існує близький за змістом інститут зупинення провадження у разі довготривалої перешкоди, у Німеччині – тимчасове припинення провадження у зв'язку з особистими перешкодами, у праві Англії та Уельсу — механізм *discontinuance of proceedings*, а у США – правила виключення окремих періодів затримки з процесуальних строків. Відтак, проведення відповідного порівняння дозволяє глибше оцінити переваги й недоліки української моделі та визначити напрями її подальшого вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика зупинення досудового розслідування перебуває у полі зору українських учених-процесуалістів, однак переважно досліджується в межах загальної теорії досудового розслідування, визначення строків кримінального провадження, прокурорського нагляду, судового контролю та забезпечення права на захист. Серед українських дослідників, чиї праці мають безпосереднє значення для цієї теми, слід виокремити Н. Бобечка, Н. Колот, К. Рогозіннікову, Е. Скубак, Г. Тетерятник, а також інших авторів, які аналізують правову природу, умови, підстави та процесуальні наслідки зупинення досудового розслідування.

Так, Н. Бобечко розглядає умови зупинення досудового розслідування як невід'ємний елемент процесуальної форми, наголошуючи, що для ухвалення відповідного рішення недостатньо лише формальної наявності підстави. До винесення постанови про зупинення уповноважена службова особа повинна встановити необхідні юридичні факти, виконати можливі процесуальні дії, вжити заходів для збереження доказів, а також забезпечити належне інформування учасників провадження [1]. Такий підхід має важливе значення, оскільки дозволяє розглядати зупинення досудового розслідування не як технічне рішення слідчого чи прокурора, а як складну процесуальну процедуру.

Н. Колот досліджує роль прокурора у забезпеченні реалізації засади законності під час зупинення досудового розслідування. Авторка пов'язує цей інститут із розумністю строків, правом на захист і недопустимістю проведення процесуальних дій у період, коли провадження формально перебуває у зупиненому стані [2]. Цей підхід є особливо важливим для практики, оскільки саме прокурор має перевіряти законність підстав, мотивованість постанови та виконання всіх необхідних дій до зупинення провадження.

К. Рогозіннікова аналізує судовий контроль за рішенням слідчого, дізнавача та прокурора щодо зупинення досудового розслідування. У її напрацюваннях акцентовано увагу на тому, що судовий контроль у цій сфері реалізується через можливість слідчого судді скасувати постанову про зупинення, чим фактично відновлюється процесуальна активність у кримінальному провадженні [7], що дозволяє розглядати судовий контроль як ключову гарантію проти формального або безпідставного зупинення.

Е. Скубак досліджує питання законності вчинення процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень у зупиненому кримінальному провадженні. Автор звертає увагу на необхідність чіткого визначення меж допустимої активності органів досудового розслідування після зупинення провадження [8]. Ця проблема є однією з центральних, оскільки неправомірне продовження збирання доказів у період зупинення може свідчити про безпідставність такого зупинення і створювати ризики порушення права на захист.

У свою чергу, Г. Тетерятник аналізує зупинення досудового розслідування у кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів. Дослідниця звертає увагу на те, що воєнний стан, окупація окремих територій, неможливість доступу до місця події, складність встановлення місцезнаходження учасників провадження та обмеженість проведення окремих слідчих дій істотно впливають на можливість здійснення досудового розслідування [9], що є особливо актуальним для України в умовах повномасштабної збройної агресії.

У західній кримінально-процесуальній доктрині для аналізу цієї проблематики важливе значення мають праці Г. Пакера, який сформулював концепцію двох моделей кримінального процесу – *crime control model* і *due process model* [12]. Ця концепція дозволяє пояснити внутрішню напругу інституту зупинення досудового розслідування: з одного боку, держава має забезпечити ефективність кримінального переслідування, а, з іншого, – не допустити свавільного, невизначеного або надмірно тривалого обмеження прав людини.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості досліджень, низка аспектів порядку зупинення досудового розслідування залишається недостатньо розкритою. Так, в українській науці бракує саме порівняльного аналізу цього інституту. Найчастіше зупинення досудового розслідування досліджується через призму положень КПК України, тоді як зіставлення з польською, німецькою, англійською та американською моделями дозволяє краще зрозуміти функціональне призначення цього інституту. Також потребує подальшого уточнення співвідношення зупинення досудового розслідування і права на розумний строк. Зупинення формально впливає на обчислення процесуальних строків, однак із позиції Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод тривалість кримінального провадження оцінюється не лише за внутрішньодержавними правилами, а й з погляду загальної справедливості та ефективності провадження [3; 5].

Дискусійним залишається питання допустимості процесуальних дій у зупиненому провадженні. КПК України забороняє проведення слідчих розшукових дій після зупинення, крім тих, які спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного [4]. Водночас, у практиці можуть виникати ситуації, коли необхідно невідкладно зберегти доказ, запобігти його втраті або виконати дію, яка не терпить зволікання. Це потребує чіткого законодавчого й доктринального розмежування між забороненим продовженням розслідування по суті та допустимими діями, спрямованими на забезпечення його майбутньої ефективності.

Недостатньо визначеним також залишається зміст підстави, пов'язаної з об'єктивними обставинами, що унеможливають подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану. Ця підстава є необхідною для української правової реальності, проте її широке формулювання потребує практичних критеріїв застосування з метою уникнення формального посилення на воєнний стан без доведення конкретних перешкод.

Метою статті є комплексне дослідження порядку зупинення досудового розслідування в Україні у порівняльному аспекті, визначення його правової природи, підстав, умов, процесуальної форми, гарантій судового та прокурорського контролю, а також зіставлення української моделі з підходами Польщі, Німеччини, Англії та Уельсу,

США задля формулювання напрямів удосконалення національного кримінального процесуального законодавства.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових, спеціально-юридичних і порівняльно-правових методів. Діалектичний метод використано для аналізу зупинення досудового розслідування як динамічного процесуального інституту, що змінюється під впливом потреб правозастосування, воєнного стану та європейських стандартів. Системний метод дозволив розглянути зупинення розслідування у зв'язку зі строками досудового розслідування, правом на захист, прокурорським керівництвом, судовим контролем, ЄРДР і міжнародним співробітництвом. Формально-юридичний метод застосовано для аналізу норм КПК України та іноземного законодавства. Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення національних моделей реагування на обставини, які тимчасово перешкоджають подальшому кримінальному провадженню. Метод аналізу судової практики застосовано для врахування стандартів ЄСПЛ щодо розумного строку. Також використано методи узагальнення, класифікації, правового моделювання та доктринального аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правова природа зупинення досудового розслідування полягає в тому, що воно не припиняє кримінальне провадження по суті, не вирішує питання про винуватість чи невинуватість особи, не означає відмови держави від кримінального переслідування і не є формою закінчення досудового розслідування. Це – тимчасова зміна процесуального режиму провадження, зумовлена наявністю юридично визначених обставин, які перешкоджають його подальшому активному здійсненню. У цьому сенсі зупинення досудового розслідування слід відмежовувати від закриття кримінального провадження, відмови від обвинувачення, відкладення проведення окремої процесуальної дії, продовження строку досудового розслідування та фактичної бездіяльності органу розслідування. Закриття провадження означає припинення кримінального переслідування з підстав, передбачених законом. Продовження строку дає змогу легально продовжити активне розслідування. Зупинення ж передбачає, що активне розслідування тимчасово неможливе, але провадження зберігається, а після усунення перешкод має бути відновлене.

Українська модель зупинення досудового розслідування є достатньо формалізованою. Відповідно до ст. 280 КПК України, досудове розслідування може бути зупинене після повідомлення особі про підозру за наявності передбачених законом підстав [4]. Така конструкція має принципове гарантійне значення, адже означає, що держава не може зупинити кримінальне провадження щодо невизначеної особи без належного процесуального статусу підозрюваного, за винятком спеціальних режимів, передбачених законом. Повідомлення про підозру є тим процесуальним рубежем, після якого особа отримує визначений комплекс прав, а сторона обвинувачення – обов'язок діяти в межах чітко встановлених строків і процедур.

Підстави зупинення досудового розслідування в Україні мають вичерпний характер. До них належать: тяжка хвороба підозрюваного, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні; переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, якщо його місцезнаходження невідоме; відмова слідчого судді у здійсненні спеціального досудового розслідування; необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва; наявність об'єктивних обставин, що унеможливають подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану; прийняття уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого за наявності письмової згоди підозрюваного (ст. 280 КПК України) [4].

Процесуальний порядок зупинення досудового розслідування передбачає кілька обов'язкових елементів. По-перше, до зупинення слідчий або дізнавач зобов'язаний виконати всі слідчі розшукові та інші процесуальні дії, проведення яких є необхідним і можливим. По-друге, якщо підставою є переховування підозрюваного, орган досудового розслідування має вжити всіх можливих заходів для встановлення його місцезнаходження. По-третє, рішення про зупинення оформлюється вмотивованою постановою прокурора або слідчого, дізнавача за погодженням із прокурором. По-четверте, відомості про зупинення вносяться до ЄРДР. По-п'яте, копія постанови надсилається стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, із роз'ясненням права на оскарження слідчому судді [1, с. 26-30; 4; 6]. Важливим процесуальним елементом є можливість виділення матеріалів щодо окремих підозрюваних. Якщо у кримінальному провадженні є два або більше підозрюваних, а підстави для зупинення стосуються не всіх, прокурор має право виділити досудове розслідування і зупинити його лише щодо окремої особи [4]. Така конструкція відповідає принципу процесуальної економії та дозволяє уникнути блокування всього провадження через обставини, що стосуються лише одного підозрюваного.

Особливе значення має заборона проведення слідчих розшукових дій після зупинення досудового розслідування, крім дій, спрямованих на встановлення місцезнаходження підозрюваного (ст. 280 КПК України) [4]. Ця заборона має гарантійний характер: вона запобігає ситуації, коли орган розслідування формально зупиняє провадження для призупинення строків, але фактично продовжує збирати докази. Е. Скубак слушно звертає увагу на те, що питання законності процесуальних дій у зупиненому провадженні є одним із ключових для забезпечення дієвості кримінального процесу [8, с. 84-90]. Н. Колот також підкреслює, що проведення процесуальних дій у період зупинення може свідчити про безпідставність самого зупинення і створювати ризики порушення права на захист [2, с. 641-646].

Варто зауважити, що значення прокурора у процедурі зупинення досудового розслідування є подвійним. З одного боку, прокурор може самостійно ухвалити постанову про зупинення. З іншого боку, рішення слідчого чи дізнавача потребує погодження з прокурором. Тому прокурор несе процесуальну відповідальність за перевірку наявності законної підстави, виконання всіх можливих слідчих дій до зупинення, належну мотивацію постанови, внесення відомостей до ЄРДР і забезпечення прав учасників провадження. У цьому контексті позиція Н. Колот про зв'язок прокурорського контролю із засадою розумності строків є особливо важливою [2, с. 643-646].

Судовий контроль за зупиненням досудового розслідування реалізується через право оскарження постанови слідчого, дізнавача або прокурора слідчому судді. Відповідно до ст. 303 КПК України, на досудовому провадженні може бути оскаржене рішення слідчого чи прокурора про зупинення досудового розслідування [4]. К. Рогозіннікова справедливо зазначає, що судовий контроль у цій сфері розкривається через можливість слідчого судді скасувати постанову про зупинення, чим фактично відновлюється процесуальна активність у кримінальному провадженні [7, с. 851-856].

Питання строків, на нашу думку, є центральним для розуміння змісту зупинення. За загальним правилом, строк із дня винесення постанови про зупинення кримінального провадження до винесення постанови про його відновлення не включається у строки досудового розслідування, крім передбачених законом випадків (ст. 219 КПК України) [4]. Водночас, скасування постанови про зупинення слідчим суддею може мати наслідком включення відповідного періоду до загального строку досудового розслідування, що піднімає питання не лише про процедурне, а й істотне

матеріально-процесуальне значення законності зупинення для подальшої долі кримінального провадження.

Відновлення досудового розслідування здійснюється постановою слідчого або прокурора, якщо підстави для зупинення перестали існувати або виникла можливість подальшого проведення розслідування. Такими обставинами можуть бути видужання підозрюваного, встановлення його місцезнаходження, завершення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва, припинення чи скасування воєнного стану, проведення або не проведення обміну підозрюваного як військовополоненого [4]. Відомості про відновлення також вносяться до ЄРДР, а копія постанови надсилається відповідним учасникам провадження [6].

Особливої уваги потребує застосування цього інституту в умовах воєнного стану. Г.Тетерятник наголошує, що надзвичайні правові режими можуть істотно ускладнювати повідомлення особі про підозру, встановлення місцезнаходження учасників провадження, доступ до окремих територій, проведення слідчих дій та забезпечення належного процесуального руху кримінального провадження [9]. Водночас, сама наявність воєнного стану не повинна автоматично виправдовувати зупинення досудового розслідування: орган досудового розслідування має довести наявність конкретних обставин, які реально унеможливають подальше провадження.

У цьому ключі слід відзначити, що польська модель є однією з найближчих до української. Відповідно до ст. 22 *Kodeks postępowania karnego*, якщо існує довготривала перешкода, яка унеможливує провадження, зокрема якщо не можна затримати обвинуваченого або він не може брати участь у провадженні через психічну чи іншу тяжку хворобу, провадження зупиняється на час існування перешкоди [13]. Польське право також передбачає право на оскарження постанови про зупинення та обов'язок під час зупинення вчинити необхідні дії для забезпечення доказів від втрати або спотворення [13].

Порівняно з Україною, польська модель має більш загальне формулювання підстави – «довготривала перешкода, яка унеможливує провадження». Український КПК, натомість, містить більш деталізований перелік підстав. Перевагою української моделі, на нашу думку, є вища нормативна визначеність, що зменшує ризик розширювального тлумачення. Перевагою польської моделі є гнучкість і пряме закріплення обов'язку забезпечити докази під час зупинення. Для України цей досвід є важливим, оскільки він демонструє можливість нормативного врегулювання спеціальних дій, спрямованих не на продовження розслідування по суті, а на недопущення втрати доказового матеріалу.

Німецька модель має інший характер. Відповідно до § 154f *Strafprozessordnung*, якщо відсутність обвинуваченого або інша особиста перешкода унеможливує відкриття чи проведення основного провадження протягом тривалого часу, а публічне обвинувачення ще не пред'явлено, прокуратура може тимчасово припинити провадження після того, як факти з'ясовано настільки, наскільки це можливо, а докази забезпечено настільки, наскільки це необхідно [11]. Отже, німецький механізм не є повним аналогом українського зупинення досудового розслідування, але функціонально вирішує подібну проблему – неможливість руху провадження через тривалу перешкоду, пов'язану з особою підозрюваного чи обвинуваченого. Суттєвою рисою німецького підходу є акцент на попередньому з'ясуванні обставин і забезпеченні доказів. На відміну від української моделі, де закон детально перелічує підстави зупинення, німецьке право надає прокуратурі ширший простір для оцінки, але поєднує його з вимогою забезпечення доказової бази. Це свідчить про іншу логіку процесуальної економії: провадження може бути тимчасово припинене, однак лише після того, як держава виконала необхідний мінімум дій для збереження можливості майбутнього переслідування.

В Англії та Уельсі немає прямого аналога українського інституту зупинення досудового розслідування. Кримінальне переслідування може бути припинене або не продовжене через механізм *discontinuance of proceedings*. *Crown Prosecution Service* зазначає, що прокурор може припинити провадження, якщо після перегляду доказів відсутній реалістичний шанс засудження або якщо переслідування більше не відповідає публічному інтересу [10]. Водночас, *discontinuance* не завжди остаточно унеможливорює майбутнє провадження: за певних умов можливе відновлення провадження або початок нового провадження. Англійська модель демонструє інший баланс між слідством і обвинуваченням. Поліція проводить розслідування, а CPS оцінює достатність доказів і публічний інтерес у продовженні переслідування. Тому проблематика, яку українське право вирішує через інститут зупинення досудового розслідування, в Англії та Уельсі часто розв'язується через рішення про продовження, припинення або перегляд обвинувачення. Для української науки цей досвід є важливим, насамперед, із погляду регулярного перегляду доцільності продовження переслідування та комунікації із потерпілим.

У США відсутній єдиний інститут, тотожний українському зупиненню досудового розслідування. Федеральна система значною мірою орієнтована на конституційне право на *speedy trial*, строки пред'явлення обвинувачення, судові *continuances* та виключення певних періодів затримки з процесуальних строків. Відповідно до 18 U.S.C. § 3161, із процесуальних строків можуть виключатися періоди затримки, спричинені відсутністю або недоступністю підсудного чи істотного свідка, а також інші періоди, пов'язані з психічною чи фізичною неспроможністю особи брати участь у провадженні [14]. Таким чином, американська модель вирішує подібну проблему не через зупинення досудового розслідування як окремий інститут, а через правила обчислення строків і судовий контроль за допустимістю затримки.

Порівняння з американською моделлю дозволяє зробити важливий висновок: у системах *common law* ключовим є не стільки формальне «зупинення» розслідування, скільки контроль за тим, чи не порушує затримка право особи на швидкий і справедливий суд. Такий підхід узгоджується з логікою Г. Пакера: держава має бути ефективною у переслідуванні злочинів, але ця ефективність не може виправдовувати свавільне або невизначено тривале обмеження прав особи [12, с. 28].

Європейський суд з прав людини також розглядає тривалість кримінального провадження не лише формально, а й із погляду загальної розумності строку. У справі «Меріт проти України» ЄСПЛ встановив порушення у зв'язку з надмірною тривалістю кримінального провадження та відсутністю ефективного засобу юридичного захисту щодо скарг на затягування [5]. Це рішення має принципове значення для української моделі зупинення досудового розслідування: навіть якщо зупинення формально відповідає вимогам КПК, воно не повинно перетворюватися на спосіб уникнення відповідальності держави за неефективне провадження.

Узагальнюючи порівняльний матеріал, можемо виділити кілька моделей реагування на тимчасові перешкоди у кримінальному провадженні. Перша модель – формалізоване зупинення досудового розслідування, характерне для України. Друга модель – загальне зупинення провадження у зв'язку з довготривалою перешкодою, характерне для Польщі. Третя модель – тимчасове припинення провадження прокуратурою за наявності персональних перешкод, характерне для Німеччини. Четверта модель – прокурорська дискреція щодо подальшої долі переслідування, характерна для Англії та Уельсу. П'ята модель – виключення окремих періодів затримки з процесуальних строків під судовим контролем, характерна для США.

Маємо відзначити, що українська модель має низку переваг. Вона передбачає чіткий перелік підстав для зупинення досудового розслідування, письмову мотивовану постанову, прокурорське погодження, внесення відомостей до ЄРДР, повідомлення

учасників, можливість оскарження та визначені правила відновлення. Ці елементи створюють належну процесуальну форму і дають можливість контролювати законність рішення. Водночас, її недоліками є недостатня деталізація окремих підстав, особливо пов'язаних із воєнним станом, дискусійність меж допустимих дій у зупиненому провадженні, ризик формального зупинення для штучного управління строками, а також відсутність обов'язкового періодичного перегляду доцільності подальшого перебування провадження у зупиненому стані.

З урахуванням порівняльного досвіду, доцільним видається вдосконалення українського законодавства у кількох напрямках. По-перше, варто конкретизувати критерії застосування підстави зупинення в умовах воєнного стану, передбачивши, що сама наявність воєнного стану не є достатньою: необхідно довести конкретні обставини, які унеможливають подальше розслідування. По-друге, доцільно передбачити обов'язок періодичного прокурорського перегляду зупинених проваджень, особливо тих, що тривають понад шість місяців або один рік. По-третє, варто уточнити перелік допустимих дій у зупиненому провадженні, відмежувавши заборонене збирання доказів по суті від дій, спрямованих на збереження доказів від втрати. По-четверте, необхідно посилити інформаційні права потерпілого та сторони захисту щодо стану зупиненого провадження. По-п'яте, слід удосконалити електронну фіксацію підстав, строків і підстав відновлення розслідування в ЄРДР.

Таким чином, проведений автором порівняльний аналіз засвідчує, що порядок зупинення досудового розслідування є не лише технічним процесуальним механізмом, а й важливим інструментом балансування між ефективністю кримінального переслідування та гарантіями дотримання прав людини. Українська модель загалом відповідає континентальній традиції формалізованого кримінального процесу, однак потребує подальшого вдосконалення з урахуванням європейських стандартів, досвіду Польщі та Німеччини, а також практики ЄСПЛ щодо розумного строку.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що зупинення досудового розслідування є самостійним кримінальним процесуальним інститутом, який полягає у тимчасовій зміні процесуального режиму кримінального провадження у зв'язку з наявністю передбачених законом обставин, що унеможливають подальше активне розслідування. Його правова природа відрізняється від закриття провадження, продовження строків, відкладення окремої процесуальної дії або фактичної бездіяльності органу розслідування.

Доведено, що українська модель зупинення досудового розслідування має високий рівень формалізації. Вона передбачає вичерпний перелік підстав, необхідність повідомлення особі про підозру, виконання всіх можливих слідчих та інших процесуальних дій до зупинення, ухвалення вмотивованої постанови, прокурорське погодження, внесення відомостей до ЄРДР, повідомлення учасників та можливість судового оскарження. Прокурорський і судовий контроль є ключовими гарантіями законності зупинення досудового розслідування. Прокурор має перевіряти не лише формальну наявність підстави, а й виконання усіх необхідних умов до зупинення. Слідчий суддя, розглядаючи скаргу, повинен оцінювати мотивованість постанови, наявність реальної перешкоди, пропорційність рішення та його вплив на права підозрюваного, потерпілого й інших учасників провадження.

Проведений порівняльний аналіз засвідчив, що найближчою до української є польська модель, яка передбачає зупинення провадження у разі довготривалої перешкоди та право на оскарження відповідного рішення. Німецька модель функціонально близька, але побудована як тимчасове припинення провадження прокуратурою за наявності персональних перешкод після з'ясування фактів і забезпечення доказів. Англійська та американська системи не мають повного аналога українського інституту, однак використовують інші механізми – *discontinuance*,

перегляд рішень про непереслідування та виключення окремих періодів затримки з процесуальних строків.

Встановлено, що в Україні основними ризиками української моделі є можливість формального зупинення провадження, невизначеність критеріїв застосування підстави, пов'язаної з воєнним станом, дискусійність допустимості окремих процесуальних дій у зупиненому провадженні, а також недостатня регулярність перегляду стану таких проваджень. У зв'язку з цим, запропоновано вдосконалити національне кримінальне процесуальне законодавство шляхом конкретизації критеріїв зупинення в умовах воєнного стану, запровадження періодичного прокурорського перегляду зупинених проваджень, уточнення меж допустимих дій, спрямованих на збереження доказів, посилення інформаційних прав сторони захисту й потерпілого, а також підвищення ролі ЄРДР як інструменту контролю за строками, підставами та динамікою зупинених кримінальних проваджень.

Список використаних джерел

1. Бобечко Н. Р. Умови зупинення досудового розслідування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2023. Вип. 1. С. 26-30.
2. Колот Н. М. Забезпечення прокурором реалізації засади законності під час зупинення досудового розслідування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 641-646.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. *Верховна Рада України: Офіційний вебпортал Парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004 (дата звернення: 08.09.2025).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Верховна Рада України: Офіційний вебпортал Парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17> (дата звернення: 03.09.2025).
5. Меріт проти України: рішення Європейського суду з прав людини у справі за заявою № 66561/01 від 30.03.2004. *Верховна Рада України: Офіційний вебпортал Парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/980_110 (дата звернення: 04.09.2025).
6. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: Наказ Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. *Верховна Рада України: Офіційний вебпортал Парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0298905-20> (дата звернення: 07.09.2025).
7. Рогозіннікова К. С. Судовий контроль за рішенням слідчого, дізнавача та прокурора щодо зупинення досудового розслідування: критерії правомірності та практика оскарження. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 6. С. 851-856.
8. Скубак Е. О. Питання законності вчинення процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень у зупиненому кримінальному провадженні. *Society and Security*. 2024. № 2-3(3). С. 84-90.
9. Тетерятник Г. К. Зупинення досудового розслідування у кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/255542> (дата звернення: 11.09.2025).

10. Crown Prosecution Service. Termination of Proceedings, Including Discontinuance. URL: <https://www.cps.gov.uk/prosecution-guidance/termination-proceedings-including-discontinuance> (дата звернення: 13.09.2025).
11. German Code of Criminal Procedure (Strafprozeßordnung – StPO). Section 154f. *Gesetze im Internet*. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html (дата звернення: 14.09.2025).
12. Packer H. L. Two Models of the Criminal Process. *University of Pennsylvania Law Review*. 1964. Vol. 113, No. 1. P. 1-68.
13. Polish Code of Criminal Procedure (Kodeks postępowania karnego). Article 22. *Internetowy System Aktów Prawnych*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/ByKeyword.xsp?key=kodeks%20post%C4%99powania%20karnego> (дата звернення: 14.09.2025).
14. United States Code. Title 18. § 3161. Time Limits and Exclusions. *U.S. House of Representatives*. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section3161> (дата звернення: 20.09.2025).